



Man måste få veta

Barns röster om att ha en
frihetsberövad familjemedlem

Innehåll

Inledning	4
Barns röster	5
Barns rätt till information	6
Barns rätt till stöd	8
Vad säger barn om det stöd som erbjuds i dag	11
Barns rätt till kontakt	12
Coronapandemins påverkan	14
Barns önskningar och hopp för framtiden	16
Våra slutsatser och rekommendationer	18

© 2021 Erikshjälpen, Räddningsmissionen och Buff Sverige

Projektledare och författare: Ida Storm Mukwana, Erikshjälpen

Skribent: Patricia Franzén, Erikshjälpen

Referensgrupp:

Ida Storm Mukwana, Erikshjälpen

Line Fuchs, Räddningsmissionen

Madelein Kattel, Buff Sverige

Grafisk design: Florence Axhed, Erikshjälpen

Foto: Oskar Swerlander, Erikshjälpen

Tryck: Infoservice i Kalmar AB



Det finns många problem
i världen men detta är något
som är väldigt nertystat.
Detta borde inte bli
exkluderat, det är inte
rättvist då alla människor
har lika mycket värde.

– Flicka 16 år

Inledning

Kriminalvården uppskattar att cirka 30 000 barn i Sverige har en förälder i fängelse eller frivård. Dessutom beräknas cirka 160 000 barn årligen beröras av att en förälder lagförs. Då barn till häktade personer inte statistikförs riskerar mörkertalet att vara stort. Sammantaget är barn till frihetsberövade en bortglömd grupp som ofta faller mellan stolarna och är osynliga i debatten. Stödet till barnen är bristfälligt och vilar nästan uteslutande på civilsamhället.

Socialstyrelsens kartläggning från 2018 visar att 79 procent av Sveriges kommuner saknar insatser för barn och unga med frihetsberövade föräldrar. 94 procent av kommunerna saknar dessutom en förebyggande eller uppsökande verksamhet som riktar sig till barn i denna situation. Socialstyrelsens kartläggning lyfter också vikten av kunskapshöjande insatser mot de myndigheter och vuxna som målgruppen möter för att bättre kunna möta och tillgodose

Barn är experter på sina egna liv, och vem kan bättre beskriva deras känslor och behov om inte de själva?

de behov som barn med frihetsberövade föräldrar har. Kartläggningen lyfter också fram att barn i den här situationen har ökad risk av psykisk ohälsa, utanförskap och egen kriminalitet.

Vi; barnrättsorganisationerna Erikshjälpen, Räddningsmissionen och Bufff, verkar tillsammans för att stärka möjligheten till stöd och engagemang för barn och familjer som har en familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Vi vet att många av dessa barn känner sorg, ilska, oro, skuld, skam och saknad och ändå är det många som upplever att de inte blir sedda eller lyssnade på.

Sverige behöver bli bättre på att lyssna på och inkludera barn och unga – inte minst de barn som lever i utsatthet. Alla barn har rätt till en trygg barndom där de blir lyssnade på, stärkta till att göra egna val och uttala sig kring beslut som rör dem. Barn är experter på sina egna liv, och vem kan bättre beskriva deras känslor och behov om inte de själva?

Barns röster

I den här rapporten får du en inblick i hur situationen kan se ut för barn och unga som har en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Du får ta del av barn och ungas röster avseende deras rätt till information, stöd och kontakt med frihetsberövad familjemedlem samt deras önskingar och framtidstankar. Utifrån barnens röster, samlad forskning och vår egen kunskap och erfarenhet redogör vi avslutningsvis för rekommendationer för att stärka dessa barns rättigheter.

Rapporten bygger på intervjuer med barn och unga som har en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Intervjuerna har genomförts av utbildad personal som arbetar riktat mot dessa barn, unga och deras familjer, inom organisationen Bufff samt verksamheterna som arbetar enligt Solrosmodellen (Solrosen i Göteborg och Borås, Kumulus i Umeå och Skellefteå samt Vårsol Samtalscenter i Jönköping). Verksamheterna har gemensamt intervjuat över 50 barn, flickor och pojkar, mellan 4 och 17 år, på flera olika orter i Sverige.

Vi har även låtit intervjua en handfull unga vuxna, mellan 18 och 25 år. Samtliga barn och unga erhöll vid tiden för intervjuerna riktat stöd utifrån att de har en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Alla deltagare är anonyma.

I samband med att barnen och ungdomarna tillfrågades om de ville medverka gavs de information om att deras röster kommer att sammanställas och redovisas till FN:s kommitté för barns rättigheter, med syfte att påverka beslutsfattare så att Sverige blir ännu bättre på att se till att alla barn i Sverige har det bra.

Barn till frihetsberövade är inte en homogen grupp och deltagande barn och ungas berättelser kan inte generaliseras att representera alla barn som har en förälder eller annan familjemedlem i fängelse. Rapporten kan heller inte redogöra för samtliga deltagande barns röster, utan är en sammanställning utifrån de vanligaste förekommande svaren. Sammanställningen stödjer likväl den forskning som finns avseende barns skyddsbehov och visar på de brister som finns i samhället avseende barns rättigheter.



Barns rätt till information

Man ska inte behöva undra var ens pappa eller mamma är nånstans. – Flicka 9 år

Ett frihetsberövande är ofta förknippat med mycket stigma och skam. Det bidrar inte sällan till att de vuxna runt barnet väljer att vänta med att berätta vad som hänt. Eller så väljer man att hålla det som en familjehemlighet, vilket innebär att barnet hela tiden måste vara på sin vakt och oroa sig för att hemligheten ska avslöjas. Det kan leda till isolering både för barnet och för hela familjen.

Föräldrars önskan om att skydda sina barn från utanförskap, gör att många barn lämnas väldigt ensamma med bristfällig information om var den frihetsberövade befinner sig eller hur rättsprocessen fungerar. Barnen blir ofta hänvisade till sina egna fantasier eller så får de omskrivningar av sanningen, som att en förälder eller annan familjemedlem jobbar utomlands, studerar på annan ort eller är på sjukhus. Barn förstår ofta mer än vad vuxna tror, vilket kan innebära att barnet i sin tur tar på sig att skydda föräldern. Dessutom väljer många barn att söka information på egen hand och får då till sig information som inte är anpassad eller framtagen med hänsyn till dem. Genom att neka barn information förhindrar vi dem att kunna hantera det de är med om, förbereda sig på situationer som kan uppstå och möjligheten att få eget stöd.

När vi frågade barnen och ungdomarna om de anser att barn har rätt att få veta om deras förälder eller annan familjemedlem är frihetsberövad så svarar 9 av 10 ja. Av de som svarar ja uttrycker vissa tydligt att det är deras rättighet och en absolut självklarhet att få veta.

1 av 10 säger att de inte är så säkra på att alla barn ska få veta. De uttrycker att det beror på situationen, barnens kontakt med föräldrarna samt att man ska anpassa informationen efter barnets ålder.

Det är skönare att veta än att tro och sanningen brukar alltid komma fram. Men kanske bra att anpassa den information man säger till barnen om de är små. Jag fick reda på det på en gång, det kändes skönt. – Flicka 17 år



Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Artikel 3

FN:s barnkonvention



Man måste få veta, man kanske tror att han kommer hem nästa dag och så kommer han inte och så hoppas man på nästa dag och så kommer han inte. Man måste få veta!

– Pojke 11 år

Flera av de barn och unga som vi talat med förstår inte varför de inte skulle få veta sanningen. Många uttrycker att det är fel att ljuga och att det inte ska vara en hemlighet. Vidare uttrycks att man som barn inte ska behöva undra, vara ledsen och oroa sig för vad som har hänt ens pappa, mamma eller syskon. Vissa uppger också att det upplevs som ett svek om man väntar för länge med att berätta, vilket kan påverka förtroendet till den anhöriga framöver.

Utifrån barnens och de ungas röster kan vi konstatera att vikten av information är väldigt central, vilket även

bekräftas av den forskning som finns kring barns skyddsfaktorer.

Trots att information är en stark skyddsfaktor, finns många hinder för att barn ska få sin rätt till information tillgodosedd. Den myndighet som har informationen har i dag inte givits mandat att självständigt kunna informera barnen, såsom exempelvis hälso- och sjukvården givits ansvar för barn som anhörig. Sekretesslagstiftningen ligger som ett hinder för att myndigheter med kännedom ska kunna efterleva barnkonventionen.



Artikel 26

FN:s barnkonvention

Barn har rätt till social trygghet samt till statligt stöd, ifall föräldrar eller annan vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser.



Artikel 18

FN:s barnkonvention

Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.

Barns rätt till stöd

När man går hit så känner man att man inte behöver gömma någon känsla, för att alla känner samma. – Flicka 11 år

Barnkonventionen fastställer att varje barn har rätt till stöd för att få sina rättigheter tillgodosedda. Det är statens ansvar att ge stöd om man som barn har en förälder som är frihetsberövad. Denna rätt till stöd gäller oavsett var i landet barnet bor.

Det finns dock ingen myndighet som tar ett helhetsansvar eller per automatik fångar upp de barn som har en frihetsberövad förälder eller annan familjemedlem. Det resulterar i att många barn och familjer inte uppmärksammas.

Forskning lyfter vikten av eget emotionellt stöd för att minska risken för psykisk ohälsa, egen kriminalitet och utanförskap. Trots kunskapen om barnens behov saknas fortfarande målgruppspecifikt stöd i de flesta kommuner i Sverige.

När vi frågar barnen och ungdomarna om de anser att barn har rätt att få prata med någon utomstående utifrån att de har en förälder eller annan familjemedlem som är frihetsberövad, så svarar de allra flesta tydligt ja. Flera poängterar också att det är viktigt att det ska vara upp till barnen själva om de vill prata med någon eller inte och att det är viktigt att anpassa stödet utefter barnens önskan och behov. Återkommande i samtalen är betydelsen av att ha trygga vuxna i sin närhet som frågar barnet hur hen mår.

Barn med en frihetsberövad förälder eller annan familjemedlem har ofta många och komplexa frågor att hantera. Från att förstå rättskedjan, att ens förälder har begått ett brott, förstå sina egna motstridiga känslor gentemot föräldern till att kunna hantera alla sina känslor och sin vardag. Barn behöver också hjälp att separera ut sig själv från sin förälder och att se att hen inte är sin förälder, utan att hen har sitt eget liv med egna möjligheter och värderingar.

Det har hjälpt mig förstå att det är normalt och att det inte är mitt fel. – Flicka 16 år

Ibland kan det känslomässiga stödet finnas inom familjen eller i barnets nätverk men ofta är det av stor betydelse att komma i kontakt med utomstående verksamheter som erbjuder riktat stöd till dessa barn och deras familjer. Det handlar om att erbjuda barnet ett fredat rum där alla känslor och tankar är tillåtna.

När barnen och ungdomarna får frågan om det har hjälpt dem att få prata med någon om att deras förälder eller annan familjemedlem är eller har varit frihetsberövad, så uppger 93 procent att det har det.



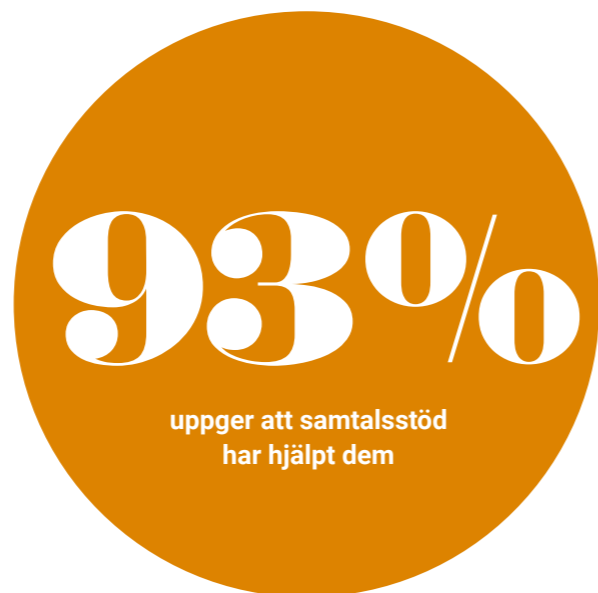
Alla måste få ha nån att prata med om sånt här, annars är inte alla barn lika mycket värda.

– Flicka 13 år

När de sedan får möjlighet att utveckla på vilket sätt det har hjälpt dem, uppger flera av dem att det känns bra att få prata ut om sina känslor, att inte bära på allt själv utan att ha någon att dela det med. Flera uppger att det känns skönt att lyfta saker som man inte talar med andra om och att det kan vara lättare att öppna upp sig för någon som inte tillhör den direkta familjen. Andra uppger att de har blivit lugnare och tryggare och känner mindre oro efter att de fått en samtalskontakt.

Det är bra om man får berätta, tror att man inte blir lika arg och ledsen då. Alla kanske inte kan prata med någon i familjen. – Pojke 17 år

Återkommande bland svaren är även att de har fått hjälp att inse de inte är ensamma utan att det är många barn som bär på svårigheter. Gruppsammanhanget och att träffa och prata med andra barn i liknande situation uttrycker flera är viktigt. Några uppger att det är skönt att få hjälp med att förstå processen med häkte och fängelse och möjligheten till besök. Vissa uttrycker även tacksamhet med att få hjälp att ringa eller på annat sätt ta kontakt med den frihetsberövade föräldern.



Av de tillfrågade barnen är det sju procent som uppger att samtalen inte har hjälpt dem eller att de är osäkra på om det är just samtalen som har haft betydelse. I detta sammanhang uttrycks i stället gemenskapen med andra barn i liknande situation som viktig för att inte känna sig så ensam.

En del av smärtan man bär inombords försvinner lite när man går härifrån. Det har hjälpt mycket, alla har fått prata ut hur man känner och det har blivit bättre. – Flicka 13 år

Barnens egna röster kring behov av stöd är helt i samklang med den samlade forskningen som visar att känslomässigt stöd, anpassat efter barns individuella situation, och respektfullt bemötande, är av största vikt för att barn på ett bra sätt ska kunna hantera sin situation.

Vad säger barn om det stöd som erbjuds i dag

Samtliga medverkande barn och ungdomar erhåller vid tiden för intervjuerna riktat stöd utifrån att de har en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Var man är bosatt och vem man kommer i kontakt med kan dock vara högst avgörande för om man som barn ges någon möjlighet till stöd. När de intervjuade barnen och ungdomarna gavs informationen om att det på många ställen i Sverige inte erbjuds något stöd för barn i liknande situation som de själva, upplevs flera av dem förvånade. Flera säger att det är dumt och orättvist att det inte finns stöd överallt och nästintill alla uttrycker att alla barn ska ha rätt till stöd och hjälp om man vill.

Flera barn och unga uttrycker tacksamhet för det stöd de erbjuds men visar samtidigt sympati för de barn på annan ort som inte erbjuds något stöd, trots att de är i liknande situation som dem själva. Flertalet uttrycker att det borde vara en självklarhet att det skulle finnas verksamheter, likt den de själva är i kontakt med, i hela Sverige.

Det är viktigt att man inte glöms bort, man ska få välja själv om man vill ha hjälp eller inte. Vill man ha hjälp måste det finnas. – Pojke 17 år

Då denna rapport bygger på intervjuer med barn och unga som erhåller stöd kan vi inte redogöra för rösterna från de tusentals barn som i dag faller mellan stolarna och förblir utan information och stöd. Vissa av de barn och unga vi talat med har ändå erfarenhet av att informationen och stödinsatserna dröjt och för att inte bli stigmatiserad som barn uttrycks vikten av att få stöd och möjlighet att prata om sin situation i tid. Detta överensstämmer även med vad forskningen säger.



Vem ska prata med de barnen om det inte finns på alla ställen? Det måste finnas på alla ställen.

– Flicka 17 år



Träffa henne mer och hälsa på henne mycket, för att känna sig tröstad, för att äntligen få träffa sin mamma.

– Flicka 9 år

Barns rätt till kontakt

Vi får prata med varandra tio minuter om dagen sen skriker dom att han måste lägga på. – Pojke 9 år

Trots artikel 9:s tydliga budskap avseende barns rätt till kontakt med sin förälder finns det flera försvårande omständigheter då en förälder är frihetsberövad.

Närhetsprincipen, som infördes för att underlätta barns möjlighet till kontakt med föräldern, tillämpas i princip inte alls i dag utan är endast en faktor bland andra som beaktas i stället för att vara obligatorisk. För barnen kan detta innebära att föräldern blir placerad på andra sidan av landet, vilket kan försvåra eller till och med omöjliggöra besök.

Långt ifrån alla familjer har ekonomi att resa. Alla barn har inte heller någon vuxen som kan, vill eller får följa med. Det kan handla om att barnets omsorgsförälder är brottsoffer eller målsägande själv eller att hen inte orkar då det är mycket som vilar på den föräldern som blir ensam kvar. Många gånger finns det också en stor oro för att möta den andra föräldern då det finns många känslor inblandade såsom ilska, besvikelse och skam.

Jag hade velat att det hade varit närmare för vi fick åka tåg dit. Så att man kunde hälsa på honom varje vecka eller i alla fall varje månad. För på två år fick vi bara träffa honom två gånger. – Flicka 11 år

Socialtjänsten saknar också tydliga riktlinjer för att tillgodose barns rätt till kontakt. Det blir ofta upp till barnet eller barnets vårdnadshavare att ansöka om stöd till resor eller stöd i att följa med barnet på besök. Det kan vidare vara svårt för barnet och familjen att veta vart de ska vända sig för att få ekonomiskt bidrag. Bedömningarna sker högst godtyckligt i dag och många vittnar om att de får avslag på ansökan om medföljande eller reseersättning.

Vidare har Sverige långa häktningstider, där den frihetsberövade ofta är belagd med restriktioner från åklagaren, vilket kan innebära att barnet nekas kontakt med sin förälder under mycket lång tid.

När det gäller barns rätt till kontakt med en frihetsberövad förälder eller annan familjemedlem är det viktigt att först och främst beakta barnets bästa. Dessa barn är likt andra grupper av barn inte en homogen grupp utan barns behov är högst individuella och det finns de barn som behöver skyddas från den frihetsberövade. Den samlade forskningen visar ändå att tidig information och kontakt generellt är en skyddsfaktor för barnet.

Konventionsstaterna ska respektera rätten för det barn som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa. Alla berörda parter ska beredas möjlighet att delta i förfarandet och att lägga fram sina synpunkter.

Artikel 9

FN:s barnkonvention





Man ska inte tvinga barn att prata eller besöka de gånger som barnet inte vill. Ibland ville jag stanna längre på besöket och ibland kortare, det är beroende på hur mycket alla vuxna pratar när vi är där. – Flicka 13 år

När vi ställde frågor till barnen och ungdomarna gällande deras kontakt med den frihetsberövade föräldern eller annan familjemedlem, framkom att tre av fyra önskar eller hade önskat mer kontakt med den frihetsberövade.

Ett av fyra barn eller ungdomar uttryckte inte att de ville ha mer kontakt. Vissa uppgav att det var jobbigt att prata och ses. Vissa träffade aldrig sin förälder och uppgav att de absolut inte ville det. Vissa uppgav att de var nöjda med den kontakt som hade varit. Andra kom inte ihåg eller var osäkra på hur de hade önskat det.

Det är ändå högst anmärkningsvärt att tre av fyra barn och unga inte är nöjda med den kontakt som erbjuds, utan önskar att få mer kontakt med den frihetsberövade. De uppgav att de vill ges möjlighet att ringa mer, ha friare kontakt på egna villkor och inte vara så styrda till specifika tider.

Jag hade velat åka till pappa efter skolan och kanske tagit med läxor som han fått hjälpa mig med. Det hade varit positivt att haft en vardags-

kontakt. Det hade inkluderat min pappa mer i mitt liv. – Flicka 17 år

Coronapandemins påverkan

Pandemin har i huvudsak inte drabbat barn genom egen sjukdom. Barn har i stället påverkats av de samhällsförändringar som följt. Av de barn och unga vi talat med är det flera som uppger att deras vardagliga aktiviteter ställts in, förutsättningarna i skolan ändrats och att de känt sig mer begränsade och isolerade än tidigare.

När det gäller möjligheten till kontakt med den frihetsberövade så är det några barn och unga som uppger att de inte upplevt några större förändringar i jämförelsen med tiden innan pandemin. För andra har förändringarna blivit betydligt mer påtagliga. Vissa uppger att de inte längre ges möjlighet att resa, att besöksrätten helt utgått eller att förutsättningarna vid ett besök förändrats. Förändringarna har bland annat inneburit att de inte getts möjlighet att träffas i samma utsträckning som innan eller att de vid besök inte fått kramas, utan att de varit skilda från varandra med ett plexiglas.

De verksamheter som utfört riktade insatser till dessa barn, unga och deras familjer har under perioder varit tvungna att ställa om och anpassa sin verksamhet. Detta har inneburit ökade möjligheter för individuella samtal men färre gruppaktiviteter. Flertalet barn uppger att de saknat möjligheten till gemenskap och att få träffa andra barn i liknande situation. Av samtalen framkommer även att många tankar har gått till familjemedlemmen som är i fängelse med en ökad oro för att smittan skulle komma in på fängelset och en rädsla för att hen skulle bli sjuk.

Jag har varit rädd ibland och orolig för hur mamma har det. – Flicka 13 år

Vi hoppas att den globala erfarenheten av att inte kunna träffa sina nära och kära under pandemin, ska leda till en ökad förståelse för barn som har tvingats separera från en familjemedlem på grund av ett fängelsestraff. Vi ser också mycket positivt på att kriminalvården under pandemin möjliggjort för barn att ha kontakt med sina föräldrar via videosamtal.



Jag hade velat träffa honom alltid, hela tiden. Jag hade velat hälsa på även om det var corona. Vi kunde sitta med en skärm mellan oss, och bara kramas en gång.

– Pojke 8 år

Barns önskningsar och hopp för framtiden

Att man ska sluta skämmas, det är inte vårt fel. – Pojke 13 år

Vad hoppas då barnen på i framtiden? Och vad kan beslutsfattare göra för att hjälpa de barn som lever i separation från sin förälder eller annan familjemedlem på grund av ett frihetsberövande?

När barnen och ungdomarna får frågan vad de som bestämmer kan göra för dem och andra barn i liknande situation, lyfter flera av dem åter upp barns rätt till olika stödinstitutioner och att barn i tidigt skede behöver få information om att stöd finns att tillgå. Några av dem har erfarenhet av att stödet dröjt och påpekar vikten av att få hjälp och någon att prata med i tid. Flera hade även önskat mer och tydligare stöd än vad de får i dag. Några uttrycker att det är viktigt att man inte "släpps" för tidigt, utan att barn har behov av att någon utomstående stöttar familjen genom hela processen då en familjemedlem är i fängelse.

Utveckla mer stöd och starta mer föreningar där barn får gå och prata om sina känslor som jag gör. – Flicka 10 år

Flera barn och unga nämner att stöd bör finnas på flera olika håll i barns vardag. Förskolan och skolan är för många barn en trygghetszon, vars förståelse för varje barns enskilda situation är högst angelägen. Ett flertal nämner just skolan, fritids, pedagoger och rektorers bemötande och betydelsen av deras medvetande och stöd. Några uppger att skolpersonalen borde ha mer vetskap om vad ett frihetsberövande och en separation kan innebära för barn och unga. Förslag som att lyfta in dessa frågor i lärarutbildningen nämns. Vidare framförs önskan om utökade resurser och insatser av skolan så att inget barn ska känna sig utanför.

Varenda pedagog/fritidspersonal ska lära sig så de vet hur man tar hand om barnen i skolan, så inte Solrosen eller Buff ska vara den enda utvägen. – Pojke 16 år

Flera barn och unga vill återigen påpeka att de inte är nöjda med den kontakt som i dag erbjuds. Majoriteten vill att det ska vara enklare med kontakt både via besök, video och telefon. Om inte närhetsprincipen kan tillämpas efterfrågas hjälp med transport och

ersättning för resa. Det framkommer även önskan om övernattningsar, barnanpassade besöksrum och miljöer med möjlighet till olika aktiviteter och utomhuslek.

Några uttrycker också att de vill bli mer inkluderade i beslut som rör dem. De vill även känna att vuxna lyssnar och att de ges möjlighet att säga till när något inte är som de vill.

Lyssna mer på vad barnen vill, till exempel om barnet faktiskt vill träffa sin förälder. – Flicka 13 år

Några barn uppger att det är svårt att förstå rättssystemet och att barn borde få bättre hjälp att förstå processen samt få mer information om hur det är i ett fängelse. Det önskas vidare ett bättre samarbete mellan barn och föräldrar och aktuella instanser såsom kriminalvården och socialtjänsten.

Att man pratar mer om fängelse och om oss barn i skolan och på tv. Jag tycker det är konstigt om alla inte får veta hur det ser ut på ett fängelse och att vi är många barn. – Flicka 13 år

Minskad skam och tabu av att ha en förälder eller annan familjemedlem i fängelse är också en återkommande önskan. Det uttrycks att barn inte ska skämmas, behöva ljuga eller leva i förnekelse. Barn ska inte straffas på grund av föräldrarnas handlingar och val.



Göra så att man kan besöka sin förälder ofta. Och se till så att det finns stöd, och att man kan få träffa andra barn som har det likadant, så man inte känner sig ensam.

– Pojke 8 år



Artikel 12

FN:s barnkonvention

Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Våra slutsatser och rekommendationer

Nu är det dags att verkligen lyssna på barnen och vår samlade erfarenhet och förändra förutsättningarna för barn med en frihetsberövad familjemedlem. Barnkonventionen gäller som svensk lag men trots att mycket har gjorts så är det långt kvar tills den här målgruppen får sina rättigheter tillgodosedda.

I den här rapporten har ni tagit del av ett sextotal barn och ungas röster men vi bär även med oss rösterna från de tusentals barn som verksamheterna Solrosen och Bufff mött i över tjugo års tid. Barnen har förmedlat sådan klokhet och kunskap genom sina upplevelser och erfarenheter och det har gett oss en förståelse för deras behov.

Vi har sett förbättringar, främst inom kriminalvården, men vi skulle vilja se samma förbättringar i hela

rättskedjan. Det kan vidare inte, som det är i dag, vara barnens bostadsadress som blir avgörande för om de erbjuds något riktat stöd eller ej. Samtliga kommuner måste ta sitt ansvar för att dessa barn inte ska fortsätta att falla mellan stolarna. Deras behov är stora och vi ser deras utsatthet och rädslor.

Även om varje barns situation är unik ser vi att det behöver komma till en rad förändringar för att förbättra villkoren för barnen på gruppnivå. Det krävs aktiv handling, utökade resurser och ökad kunskap ute i samhället. Varje enskilt barn måste vidare få komma till tals för att deras rätt till information, stöd och kontakt med frihetsberövad familjemedlem ska få genomslag på riktigt.

Vårt tack

Vi vill rikta ett särskilt tack till alla de barn och ungdomar som vi har fått intervjua och som har delat med sig av sina kloka ord, tankar och önskningar. Med hjälp av era röster hoppas vi kunna ge beslutsfattare bättre förståelse för hur rätt stöd och hjälp kan leda till trygghet och framtidstro.

Era röster berör, men ger oss samtidigt vilja och möjlighet att skapa förändring för att alla barn med en frihetsberövad förälder eller annan familjemedlem i framtiden ska få tillgång till sina rättigheter.

Vi vill se följande förändringar:

Information

Tillgodose barns rätt till information genom att:

- Se över befintlig lagstiftning och tillämpningen av lagar. Rättsvårdande myndigheter behöver få mandat att ge information till barn samt möjliggöra att barn kan komma till tals i alla processer som rör dem.
- Säkerställ att rättsvårdande myndigheter ger tydlig och barnanpassad information genom hela rättsprocessen.

Stöd

Garanterat målgruppsspecifikt stöd för alla barn med en frihetsberövad familjemedlem genom att:

- Inför nationella riktlinjer. Det ska inte vara avgörande var i landet barnet bor. Med nationella riktlinjer blir stödet bättre och mer jämlikt.
- Tydliggör kommunernas ansvar för målgruppen. Det specifika stödet kan inte som i dag vila primärt på civilsamhället.
- Öka samverkan mellan myndigheter samt mellan myndigheter och civilsamhälle. Vi som arbetat med frågan i många år välkomnar och uppmuntrar att kommunerna samarbetar med oss.

Kontakt

Möjliggör för barn att upprätthålla personlig relation till frihetsberövad familjemedlem genom att:

- Tillämpa närhetsprincipen. Kriminalvården ska vid placering av frihetsberövad familjemedlem prioritera barnets rätt till fysisk kontakt.
- Erbjud ekonomiskt stöd vid resor. Socialtjänsten ska leva upp till sin skyldighet att medverka till att barn kan bibehålla fysisk kontakt med en frihetsberövad familjemedlem som är placerad på annan ort.
- Möjliggör kontakt på barnets villkor. Samtliga enheter inom kriminalvården ska erbjuda barnvänliga besöksutrymmen och övernattningslägenheter. I de fall det är möjligt ska barn erbjudas möjligheten att själva ringa till den frihetsberövade familjemedlemmen. Möjligheten till kontakt via videolänk ska kvarstå som ett komplement till fysiska besök.

Om oss

Erikshjälpen är en barnrättsorganisation med en ideell second hand-verksamhet. Tillsammans har vi en gemensam vision; En förändrad värld där barns drömmar får liv. Lokalt och globalt arbetar vi för att stärka och hjälpa barn. Överskottet från second hand-verksamheten bidrar, tillsammans med generösa gåvor, till att möjliggöra våra insatser för att barn ska få gå i skolan, må bra och vara trygga. Arbetsträningen i våra butiker föder också framtidstro för barn med föräldrar som står utanför arbetsmarknaden och den cirkulära försäljningen ger klimathopp för kommande generationer. Erikshjälpen finns för barnen. Och världen de drömmer om.

www.erikshjalpen.se

Solrosen drivs av Räddningsmissionen i samverkan med Erikshjälpen och arbetar med att stödja och förbättra situationen för barn, ungdomar och familjer med en familjemedlem som är eller har varit frihetsberövad. Solrosen erbjuder ett brett stöd utifrån det enskilda barnets individuella behov, både till familjen på utsidan och den frihetsberövade på insidan. För att fler barn och unga med en frihetsberövad familjemedlem ska erbjudas stöd utvecklar och sprider Räddningsmissionen och Erikshjälpen "Solrosmodellen". Utöver Solrosen i Göteborg och Borås arbetar Vårsol Samtalscenter i Jönköping samt Kumulus i Umeå och Skellefteå utifrån Solrosmodellen och tillsammans erbjuder verksamheterna även ett nationellt digitalt samtalsstöd genom plattformen "Inte mitt fel".

www.solrosen.se

Bufff är en politiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som ger stöd och röst till barn och ungdomar med förälder/familjemedlem i fängelse, häkte eller frivård. Den ideella föreningen tillhandahåller både personlig, individuell hjälp och distansstöd via chatt och telefon. Bufff arbetar också för att förbättra villkoren för barnen på sikt genom ett aktivt påverkansarbete både på nationell och europeisk nivå. Bufff är organiserat i 13 lokalavdelningar över hela Sverige.

www.bufff.se

ERIKSHJÄLPEN

